

протидіяти проявам несправедливості. У контексті сучасної освіти соціальна справедливість втілюється через політику стипендій, підтримки для соціально незахищених верств населення, а також через спеціальні програми для інтеграції мігрантів та меншин. Це сприяє тому, щоб кожна людина мала рівний доступ до якісної освіти, незважаючи на матеріальні або соціальні бар'єри. Європейські цінності також включають усвідомлення важливості сталого розвитку, який стає дедалі важливішим у сучасному світі. Освіта для сталого розвитку спрямована на виховання екологічної свідомості та відповідального ставлення до природних ресурсів. Це передбачає інтеграцію екологічних знань у всі рівні навчання та розвиток навичок, які допомагають молодим людям брати участь у створенні більш екологічно стійкого майбутнього.

Таким чином, можемо стверджувати, що європейські цінності, такі як повага до прав людини, демократія, рівність, соціальна справедливість та освіта для сталого розвитку є основою сучасної філософії освіти. Вони не лише визначають зміст освітніх програм, але й формують освітню політику та культуру навчальних закладів. Ці цінності забезпечують умови для розвитку гармонійної, освіченої та соціально відповідальної особистості, здатної адаптуватися до викликів сучасного світу та активно брати участь у його покращенні.

Список використаних джерел :

1. Карпенчук С. Г. Європейські цінності – цінності загальнолюдські. *Інноватика у вихованні*. 2018. Вип. 7(2). С. 34–45.
2. Корицька А. В. Філософські підстави інклюзії та інклюзивної освіти : дипломна робота бакалавра. Одеса, 2020. 82 с.
3. Опачко М. В. Філософія сучасної освіти. Навчально-методичний посібник. Ужгород : УжНУ, 2019. 60 с.
4. Сучасні тенденції у філософії освіти: європейські практики та національні перспективи: монографія (рукопис) / Г. Я. Врайт, Р. В. Губань, С. С. Єрмакова, І. А. Кадієвська та ін. Харків : Факт, 2020. 120 с.

Титаренко Валентина

*докторка педагогічних наук, професорка
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)*

ТРАДИЦІЙНЕ ВИШИВАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ПОЛТАВЩИНИ

Якість підготовки сучасних фахівців для закладів вищої освіти, народних художніх промислів тісно поєднується з їх умінням творчо опрацьовувати українські народні традиції у контексті нових вимог до художньо-творчих робіт.

У підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій підвищується актуальність професійних прийомів перетворення етномотивів у вишивкарстві, гончарстві, килимарстві, створенні креативних осучаснених структур у різних видах етнодизайну, використовуючи при цьому можливості сучасних конструкційних матеріалів для розвитку етнотрадицій.

На Полтавщині функціонують школи традиційного народного мистецтва – Всеукраїнський центр вишивки та килимарства (Решетилівка), Опішнянський колегіум мистецтв, Решетилівський художній музей, професійно-технічні училища, гуртки художньо-прикладної творчості, школи мистецтв, які призначені творити, зберігати, поширювати, примножувати і вивчати спадщину нашого народу.

Національна художня культура постійно поповнюється найкращими творами декоративно-прикладного мистецтва, а її розвиток забезпечується пошуком нових сучасних підходів до вирішення проблем, але з опорою на етнотрадиції.

Учені-дослідники у своїх наукових джерелах використовують різні визначення поняття «традиція».

У «Сучасному тлумачному словнику української мови» читаємо «традиція – досвід, звичаї, погляди, смаки тощо, які склалися історично і передаються з покоління в покоління» [9].

Гончаренко Семен тлумачить традицію (від лат. tradition – передання) як елементи соціальної і культурної спадщини, які передаються наступним поколінням і зберігаються протягом тривалого часу в суспільстві в цілому чи в окремих соціальних групах. Традиція проявляється у вигляді усталених, стереотипізованих норм поведінки, звичаїв, обрядів, свят, морально-етичних елементів тощо [4].

Дослідниця Власова В. Б. пояснює традицію як особливий соціальний зв'язок індивідів і груп різних поколінь у суспільстві. Специфічний зміст цього зв'язку полягає у відтворенні з покоління у покоління певних змістових формалізмів дій та уявлень, що фіксують акумульований соціальний досвід і є регулятивними принципами засвоєння нових умов та завдань діяльності [2].

Етно... Перша частина складних слів, яка відповідає значенню «етнічний, належний якомусь народові», наприклад, етнотрадиція.

Як зазначає Серпіонова Е. Н., етнотрадиції відображають спосіб нагального вирішення проблем, враховуючи панівний світогляд, морально-етичні норми, естетичні уподобання, інтуїтивні відчуття або усвідомлення національних особливостей кожним народом. Цей спосіб об'єктивується через духовність, етичний та естетичний ідеали, особливості національного характеру і філософію [7].

Як стверджує М. Є. Станкевич, сучасне народне мистецтво різних етносів вирізняється певним набором етномистецьких традицій. Учений робить висновок: «етномистецький стереотип – це типові технологічні, формотворчі, декоративні, сюжетно-семантичні та інші рішення, в яких нагромаджений досвід поколінь майстрів, які наслідують традицію; це специфічні частинки мистецьких цінностей, що відтворюються і передаються у часі [8].

Одним із головних завдань підготовки майбутніх спеціалістів у вищих навчальних закладах є формування особистості вчителя на основі традицій національної культури.

Ще з 2000 року згідно з тоді діючою обласною комплексною програмою «Національне виховання. Регіональний аспект», у навчальні плани та програми факультету були внесені зміни з метою відродження українських національних традицій, забутих народних ремесел і промислів. Аналіз шляхів удосконалення підготовки вчителя технологій з метою спрямування його у напрямку відродження трудових традицій українського народу показав, що на даному етапі спостерігається поживлення інтересу до деяких традицій народних промислів чи видів декоративно-ужиткового мистецтва. Це може пояснюватися як зростанням інтересу до відродження національних традицій, так і можливістю практичного застосування, виготовлених таким чином об'єктів. Але, поряд з цим, чи не найважливіше значення має сам процес створення об'єктів народних промислів.

Діюча нині програма технологій для закладів загальної середньої освіти має можливість учителю залучити у навчальний процес ті види практичної діяльності, що безпосередньо стосуються національної культури. Щоб дитину чогось навчити, її треба здивувати. Яскраво вишитий рушник, різноманітні серветки, загадковий малюнок писанок, красиво вирізьблена таріль, власноруч виготовлений куманець із глини вражають уяву особистості. Краса побаченого захоплює їх, зацікавлює, викликає бажання своїми руками створити самостійно прекрасний об'єкт праці.

Під час вивчення дисциплін «Народні промисли України», «Декоративно-прикладна творчість з практикумом» на факультеті створюються умови для теоретичного і практичного ознайомлення студентів із досвідом традиційних трудових занять, художньою обробкою металів, деревини, тканини, глини та ін.

Найпоширенішим видом декоративно-прикладної творчості, як стверджують дослідники Є. Антонович, Т. Кара-Васильєва, Р. Захарчук-Чугай, була і залишається вишивка. Народна українська вишивка дає змогу підростаючому поколінню через почуття переосмислити світову культуру, національні цінності, адже у ній взори і зображення, гармонія кольорових сполучень відтворюють менталітет українського народу. У вишивці, як і в рідній

мові, народній пісні криються таємниці українського етносу, споконвічне прагнення народу до прекрасного [1, 5, 6].

Вишивка Полтавщини традиційно відзначається ніжною гамою кольорів, яка створена із усіх відтінків блакитного, охристого, зеленуватого та сірого кольорів. Найбільш поширеними є надзвичайно красиві вишиванки, виконані лише білими нитками, ніби памороззю, мереживом дрібних візерунків-ромбів, прямокутників, які складені у прями, ламані лінії та смуги. Про цю особливість полтавської вишивки свідчать колекційні збірки сорочок, скатертин музейних фондів, так і приватних колекцій.

Полтавська жіноча сорочка. Характерна її особливість – це вишивка «білим», тобто білими нитками по білому тлу. Враження темнішого відтінку ниток створює своєрідність техніки виконання – це густі, дрібні стібки білих ниток, застелені у різному спрямуванні. Вони рельєфно виділяються на тканині.

Студентами та викладачами факультету вже більше 40 років проводиться пошукова робота із зібрання зразків старовинної вишивки – сорочок жіночих і чоловічих, скатертин, серветок, рушників, які виконані різними техніками, замалюванню, а потім відтворенню їх у матеріалі. Зібраний матеріал широко використовується при написанні науково-дослідницьких статей і виконанні курсових робіт з методики трудового навчання.

Під час виготовлення творчих робіт студенти самостійно виконують роботу, усвідомлюючи себе творцями, проявляючи наполегливість, індивідуальність, наслідуючи найкращі традиції своїх прашурів, про які писав, і не одного разу, наш славетний земляк М. В. Гоголь: «у коваля Вакули був розмальований навіть погрібник, опішнянські гончарі з відчуттям великої гордості крокували біля своїх мажар, наповнених дзвінким гончарним крамом – мисками, макітрами, горщиками, везучи його на Сорочинський ярмарок».

Багаторічний досвід роботи на факультеті стверджує про те, що ніщо так не стимулює виготовлення студентами творчих, естетично довершених робіт з різних видів декоративно-прикладної творчості, як участь у різного роду виставках – вузівських, міських, обласних, республіканських, міжнародних. Роботи наших студентів демонструвалися і за кордоном (Австрія, Італія, Бельгія, Німеччина, Франція).

Вишитий рушник з давніх часів є однією з національно-специфічних прикмет України. «Рушник! Він і нині усимволізовує частину почуттів, глибину безмежної любові до своїх дітей, до всіх, хто не черствіє душею, він щедро простелений близьким і далеким друзям, гостям» – пише Василь Скуратівський. У музеї «Народних промислів» факультету рушники займають чільне місце.

«Рушник – то свята, зворушливо-поетична релігія, яка крізь товщі віків світиться для нас, висонцюється національним символом непогасимих традицій» – написав Петро Ганжа [3].

У багатьох поетичних творах описаний рушник:

«Тримаю вишиті старенькі рушники
Давно забуті горнутья до мене
Заполонили світ нейлони і шовки...
Кому потрібні вишиті ромени?
Гортаю білу прядку полотна,
Засіяну барвінком і любистком.
Сміється вишита прабабкою весна,
Ховається за вікнами і листом.
Голублю диво дивне із пісень,
Що хрестиками стелиться і в'ється...
Сіріє за вікном звичайний день,
А в рушниках волошками сміється.

Перегортаю білі рушники,
Що хліб вкривали і дитя в колисці,
Що старостів чекали на святки –
Розшиті маками, завітчані, барвисті.
Вже доля весни правнукам кує,
А хміль з калиною на полотні не
в'яне.
Як добре, що в мого народу є
Рушник весільний і рушник
прощальний.
Благословенна будь на всі віки
Найперша жінка, що нашила квіти.
Душа мого народу – рушники,
Барвінками і мальвами зігріта».

Збереженню традицій вишиваного мистецтва полтавці завдячують відомим мисткиням: О. Великодній, Н. Бабенко, О. Василенко, Л. Гаркуші, Н. Іпатій, А. Кісь, С. Коваленко, Л. Теряник та іншим майстриням високого класу. Продовжують ці славні традиції сьогодні студенти та викладачі факультету технологій та дизайну, а також учні та викладачі Решетилівського художнього ліцею.

Полтавська традиційна сорочка вишита білим по білому, полтавський рушник, оздоблений рушниковими швами, виконаний червоними нитками, опішнянський глиняний посуд, решетилівські квіткові килими, мереживні плетива з лози, соломи та рогозу – витвори народного мистецтва, що продовжують і сьогодні дивувати світ своєю величністю, красою, глибинною народною мудрістю, прихованим сакральним змістом.

Гончарство, вишивка, килимарство, писанкарство, лозо- та рогозоплетіння цінні тим, що дали матеріальну основу, матеріальний засіб для передачі наступним поколінням у традиційно зашифрованому вигляді.

Візерунки, орнаменти, навіть літери завжди присутні на виробих декоративно-ужиткового мистецтва. Та й перший напис слов'янськими літерами, що дійшов до нас із глибини віків, зроблено було саме на глиняному глечуку.

Список використаних джерел :

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1992. 272 с.
2. Власова В. Б. Традиция как социально-философская категория. *Философские науки*. 1980. №4. С 30–39.
3. Ганжа П. О. Таємниці українського рукомесла. Київ : Мистецтво, 1996. 192 с.

4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. С. 333.
5. Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка. Київ : Наук. думка, 1988. 192 с.
6. Кара-Васильєва Т. В. Історія української вишивки: альбом [монографія]. Київ: Мистецтво, 2008. 464 с.
7. Серпіонова Е. Н. Креативна особистість та етнотрадиція. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. 2011. №2. С. 341–345.
8. Станкевич М. Є. Мистецтвозначні аспекти теорії традиції. *Народознавчі зошити*. 1997. №2. С. 91–99.
9. Сучасний тлумачний словник української мови : 100 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків : Вид «Школа», 2009. С. 862.

Титаренко Олександра

здобувачка освіти

Комунального закладу «Полтавський міський багатопрофільний ліцей №1 ім. І.П. Котляревського»

(науковий керівник – С. Медведєва)

(м. Полтава)

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ СТРАВИ В «ЕНЕЇДІ» І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Відродження національно-державного характеру України не можливе без повернення до її народу, який є основою існування нації. Це передбачає формування почуття національної свідомості як необхідної умови для виховання нового покоління громадян української держави – суверенної, незалежної та демократичної.

Григорій Сковорода, видатний український просвітител, поет, філософ та педагог другої половини XVIII століття, спонукав своїх сучасників та майбутні покоління до пізнання сили та величі народної мудрості, закликаючи їх: «Пізнайте свій народ і себе в ньому».

Нове сприйняття історичного минулого на рубежі тисячоліть дозволяє оживити давні спадкові традиції - національний добробут і нескінченне джерело здоров'я українського народу. Вони мають генетичну пам'ять, яка надає свою животворну енергію тим, хто прагне розкрити коріння свого роду, племені, національну належність та унікальність, розглянути людську сутність у просторовому та часовому вимірі. Таким чином, національна своєрідність у культурі українців найбільше виявляється у традиційній кулінарії, відображаючись у давніх обрядах, звичаях та ритуалах.

У зв'язку з цим варто звернутися до творчості Івана Петровича Котляревського. Його «Енеїду» можна вважати енциклопедією української